

Utjecaj slikovnice na likovno stvaralaštvo djece

Mirić, Zorica

Master's thesis / Diplomski rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:887902>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-08**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

ZORICA MIRIĆ

DIPLOMSKI RAD

**UTJECAJ SLIKOVNICE NA LIKOVNO
STVARALAŠTVO DJECE**

Zagreb, srpanj 2020.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ
(Zagreb)

DIPLOMSKI RAD

Ime i prezime pristupnice: Zorica Mirić

TEMA DIPLOMSKOG RADA: Utjecaj slikovnice na likovno stvaralaštvo djece

MENTOR: Izv. Prof. Dr. Art. Antonija Balić Šimrak

Zagreb, srpanj 2020.

Utjecaj slikovnice na likovno stvaralaštvo djece

SAŽETAK

Razvoj likovne kreativnosti od velike je važnosti ponajviše u predškolskoj dobi. Upravo je svrha ovog diplomskog rada prikazati faze razvoja likovnog izraza djece. Kao što i sam naziv ovog diplomskog rada kaže, jedan od glavnih ciljeva jest osvijestiti koliko je slikovnica važan alat kojim možemo nenametljivo potaknuti dječje likovno stvaralaštvo, a i razvoj likovnog izraza djece. Vodeći se činjenicom da je svako dijete individua za sebe, tako treba postupati i u radu. Potrebno je prilagoditi se individualnoj fazi djetetovog likovnog razvoja i mogućnostima. Promatranjem dječjeg procesa rada tijekom likovnih aktivnosti, odgojitelji prikupljaju saznanja o dječjim sposobnostima, osobnim kompetencijama i slično, te samim time organiziraju aktivnosti i potiču likovnu kreativnost. Kvalitetnom motivacijom, dijete će samostalno "krenuti u svijet" likovnosti, baš zato, što je svakom djetetu urođeno istraživanje, kako sebe, tako i svijeta u kojem živi. Kreativnost se može poticati svakodnevno, igrom, zamišljanjima, prizivanjem sjećanja, čitanjem djeci zanimljivih slikovnica, promatranjem kvalitetnih ilustracija. Svakako, kreativnost se može i ometati ispravljanjem dječjih likovnih izričaja ili davanjem slikovnice za bojanje. Treba imati na umu djetetovu fazu razvoja likovnog izraza prema kojoj će mu se omogućiti razvijanje likovne kreativnosti poštujući njegovu dob. Stvaralaštvo nije nešto što se može jednostavno naučiti, jer kao gotovo znanje nigdje niti ne postoji. Stvaralaštvo se može samo poticati i razvijati, ono se može odgajati. Dijete se igrom izražava i likovno stvaralaštvo smatra jednim oblikom svoje igre. U radu je prikazano istraživanje, kako i na koji način slikovnicom utječemo na dječje likovno stvaralaštvo.

KLJUČNE RIJEČI: slikovnica, kreativnost, dijete, poticanje, ometanje

The influence of the picture book on children's art

SUMMARY

The development of artistic creativity is of great importance especially in preschool age. The purpose of this thesis is to show the stages of development of children's artistic expression. As the title of this thesis says, one of the main goals is to raise awareness of how important a picture book is as a tool with which we can unobtrusively encourage children's artistic creativity, as well as the development of children's artistic expression. Guided by the fact that every child is an individual for himself, the same should be done in work. It is necessary to adapt to the individual phase of the child's artistic development and possibilities. By observing the children's work process during art activities, educators gather knowledge about children's abilities, personal competencies and the like, and thus organize activities and encourage artistic creativity. With quality motivation, the child will independently "move into the world" of art, precisely because each child is innate research, both himself and the world in which he lives. Creativity can be encouraged on a daily basis, by playing, imagining, recalling memories, reading interesting picture books to children, observing quality illustrations. Certainly, creativity can also be hindered by correcting children's artistic expressions or giving a picture book for coloring. One should keep in mind the child's stage of development of artistic expression, according to which he will be enabled to develop artistic creativity while respecting his age. Creativity is not something that can be easily learned, because as ready-made knowledge it does not even exist anywhere. Creativity can only be encouraged and developed, it can be nurtured. The child expresses himself through play and considers artistic creation as one form of his play. The paper presents research on how and in what way we influence children's art with our picture books.

KEY WORDS: picture book, creativity, child, encouragement, distraction

SADRŽAJ

1. UVOD	6
2. SLIKOVNICA	7
2.1. Funkcije slikovnica	7
2.2. Vrste slikovnica.....	9
3. ILUSTRACIJA U LIKOVNOM IZRAZU DJECE	11
4. DJEČJI LIKOVNI RAZVOJ	13
4.1. Faze razvoja likovnog izraza djece	13
4.2. Likovni tipovi djece uvjetovani likovnim sposobnostima	16
4.3. Likovni tipovi djece uvjetovani uporabom likovno - izražajnih sredstava	18
4.4. Likovni tipovi djece uvjetovani osobnim kompetencijama djeteta.....	19
5. DIJETE I KREATIVNOST	20
5.1. Razvojni stupnjevi kreativnosti.....	20
5.2. Kreativnost u dječjem vrtiću	21
5.3. Kako potaknuti likovno izražavanje.....	22
5.4. Ometanje kreativnosti	25
6. ISTRAŽIVANJE.....	28
7. ZAKLJUČAK	47
LITERATURA.....	48
PRILOG 1	50
PRILOG 2	51
PRILOG 3	52
IZJAVA.....	55

1.UVOD

Odgojno – obrazovni rad u području likovne kulture vrlo je važan u razvoju predškolske djece. Zbog toga se ne može o likovnoj kulturi govoriti samo uže stručno, u estetskom smislu, već je to područje važno zbog mnogostranog razvoja djece. Uz povoljnu kulturnu i komunikacijsku klimu potiče se stalno likovno senzibiliziranje djece. Bez dobrih likovnih materijala, pogodnih prostora za rad, svjetla, vode, sredstava i pomagala, stručnog odgojitelja i slično, nije moguće kvalitetno stimuliranje likovnog razvoja djece. Stoga su likovna tradicija i dnevna kulturna klima uvjeti za napredovanje djece. To znači da se uvjeti za realizaciju likovne kulture u dječjem vrtiću mogu promatrati u makro i mikro – kontekstu. Makro kontekst odnosi se na profesionalnu politiku dječjeg vrtića, a mikro – kontekst promatra se na razini rada u odgojno – obrazovnim skupinama. „Rad sa slikovnicama i njihovim ilustracijama iznimno je vrijedan aspekt ne samo književnog i likovnog odgoja, nego i odgoja u smislu vizualne komunikacije složenih značenja.“ (Bodulić,1982.). Na taj način odgoj se temelji na umjetnosti, poticanju kreativnosti te razvoju osobnosti djeteta. Kao dio književnosti, ilustracija nadopunjuje tekst priče te kao dio umjetnosti prenosi vizualne informacije. Piaget je smatrao kako je za razvoj djeteta nužno da ono samostalno, slobodno i aktivno istražuje svijet oko sebe jer tako izgrađuje sebe kao osobu. Djeca trebaju nesmetano i opušteno te bez kritika kako treba nešto crtati, slikati ili izrađivati, uživati u stvaranju njemu jedinstvenog likovnog izričaja. Kako tvrdi G. Galilei, citiram: „Čovjeka ne možeš ničemu naučiti, možeš ga samo poduprijeti u tome da to znanje pronađe u sebi.“ Važnu ulogu imaju odgojitelji koji će svojim poticanjem u izražavanju kreativnosti omogućiti djeci samostalno istraživanje, stvaranje pozitivne slike o sebi te tako ući u unutarnji svijet djeteta koje će neopterećeno i samostalno stvarati.

2. SLIKOVNICA

Teolog i pedagog, J.A. Komensky smatra se začetnikom koji je 1658.godine objavio prvu edukativnu slikovnicu pod nazivom Orbis sensualium pictus. Njegova slikovnica je poslužila kao uzor za odgoj i obrazovanje djece u osamnaestom stoljeću.

Knjiga kao umjetnički način izražavanja često spaja umjetnost riječi i slika. Takva vrsta sjedinjavanja je najviše izražena u slikovnicama čime možemo zaključiti da su slikovnice bogato ilustrirane knjige za djecu. Dobra i kvalitetna slikovnica jedan je od važnih elemenata za kvalitetan razvoj djeteta.

2.1. Funkcije slikovnica

Slikovnica ima za djecu nekoliko funkcija, koje korespondiraju s potrebama u odgoju u predškolskoj dobi, kao i u dobi čitatelja početnika.

Nekoliko osnovnih funkcija su:

1. Informacijsko-odgojna funkcija

Pomoću slikovnice djeci se na kvalificiran način i lakše objašnjava kako razumjeti veze, promjene, odnose među stvarima i pojavama. Dijete će u slikovnici dobiti odgovor na mnoga pitanja, koja si samo postavlja, te isto tako može dobiti odgovor na probleme, kojih do sada nije bilo svjesno.

2. Spoznajna funkcija

Dijete pomoću slikovnice provjerava svoje spoznaje i znanja o stvarima, odnosima i pojavama, dobiva sigurnost da su njegove spoznaje i iskustva ispravni i da su njegovi stavovi adekvatni.

3. Iskustvena funkcija

O mnogim stvarima dijete će saznati samo iz knjige, televizije i slično. Nekoć je dijete bilo svjedok svakojakih procesa, odnosno razvijalo se na selu, bilo je blizu polja, te sudjelovalo u raznim procesima i iz prve ruke iskustveno učilo. Danas djeca iz grada ne poznaju okruženje u kojem su prethodne generacije živjele (dvorište, domaće životinje, šumsko cvijeće, voće, povrće i slično). Zbog toga slikovnica je jedan od instrumenata koji će djetetu približiti takva znanja.

4. Estetska funkcija

Slikovnica u djetetu razvija osjećaj ljepote, djeluje na njegovu pamet, ali i na osjećaj, izaziva u njemu emocije, ne ostavlja ga hladna i nehajna prema svijetu. Dijete će vrlo rado posegnuti za lijepom knjigom.

5. Zabavna funkcija

Trenuci provedeni uz knjigu ne smiju biti dresura, koja bi djetetu knjigu učinila dosadnom i odbojnom. Dijete se prema instrukcijama posrednika mora s knjigom igrati, zabavljati se. Igrajući se, dijete uči.

(Petrović – Sočo, 1997)

2.2. Vrste slikovnica

Prema B. Majhut i D. Zalar slikovnice se dijele s obzirom na oblik, strukturu izlaganja, sadržaj, likovnu tehniku i sudjelovanje recipijenta. Prema obliku se dijele na nepoderive, slikovnica igračka, multimedijaska slikovnica koja uključuje sliku, tekst i zvuk, leporello te pop-up. Nadalje, prema strukturi mogu biti narativne i tematske. Prema sadržaju su jako raznolike te zastupaju različite teme poput životinja, abecede, brojanja, igre i svakodnevnog života.

2.2.1. Podjela slikovnica s obzirom na njihov oblik

Nepoderive

Nepoderiv oblik slikovnice je kako i samo ime kaže teško za potrgati. To je najkorisnije u jasličkoj dobnoj skupini gdje djeca često, najvjerojatnije ne namjerno, znaju potrgati dio stranice ili cijelu stranicu ili je pak zgužvati.

Slikovnica igračka

Slikovnica igračka je ona vrsta slikovnice koja se sve više počinje pojavljivati, a karakteristična je po načinu korištenja slikovnice odnosno vrsti interakcije koju dijete može imati sa slikovnicom. Smatraju se kao uvod u čitanje i dječju književnost. Slikovnica igračka se može podijeliti na 4 vrste. Prva vrsta bi bila tzv. kartonska slikovnica koje su kako sama riječ kaže izgrađene od kartona, s čvrstim i zaobljenim rubovima. Druga vrsta su trodimenzionalne slikovnice, odnosno one čije se ilustracije podižu u trenutku otvaranja stranice. Treća vrsta su preklopnice tj. one koje imaju preklope koji skrivaju određene dijelove na slici, a četvrta vrsta je slikovnica s izrezima u kojoj izrezani dijelovi skrivaju određene dijelove na slici, koji se kasnije otkrivaju, sve u svrhu poboljšanja priče.

Multimedijaska slikovnica

Sljedeći oblik slikovnice jest multimedijaska slikovnica. Do njihove pojave je došlo zbog toga što su današnja djeca već od malih nogu upoznata s raznim medijima. Taj oblik slikovnice se koristi zbog svoje karakteristike objedinjavanja teksta, slike i zvuka, animacije i filma kao i zbog svoje interaktivnosti. Ona se može stvoriti jednostavnim korištenjem zvuka uz klasičnu dječju slikovnicu.

Multimedijaska slikovnica gleda se na računalu i može uključivati dramatičnu naraciju, glazbu i zvučne efekte kao i zvuk izgovaranja trenutno označene riječi.

Neke multimedijske slikovnice sadržavaju skrivene animacije koje se aktiviraju klikom miša na određeni element. Ponavljanje određenih riječi i pojmova na više načina tj. kroz razne medije pomaže djetetu da brže i lakše usvoji novo gradivo.

Leporello

Leporello je oblik slikovnice koja podsjeća na harmoniku, zato se često i kaže slikovnica harmonika. Taj oblik slikovnice je namijenjen najčešće mlađim dobnim skupinama djece.

Pop-up

Ova vrsta slikovnica djeci je jedna od najdražih. Razlog tomu je upravo to što kada djeca otvaraju stranice slike doslovno izlaze iz knjige, što je već djeci jako zanimljivo i zabavno te priča izlazi iz knjige i sudjeluju u interakciji s djecom.

Slikovnice koje ističu svoju trodimenzionalnost kada postaju “žive knjige”, tj. knjige-igračke koje se sastavljaju u trodimenzionalan prizor, uključuju pomične dijelove, ili ulaze u stvarni prostor kad se stranice otvore. (Narančić - Kovač, 2015)

3. ILUSTRACIJA U LIKOVNOM IZRAZU DJECE

Iako se ilustracije najčešće pojavljuju u slikovnicama, one su prisutne i u ilustriranim knjigama te je nužno razlikovati ta dva pojma. Ilustrirana knjiga i slikovnica se znatno razlikuju prema funkciji ilustracija. U ilustriranim knjigama prevladava tekst koji ilustracije ilustriraju, dok u slikovnicama ilustracije predstavljaju izvor informacija (Pompe, 2014.).

Ilustracije u slikovnicama se mogu razlikovati i prema stilovima izrade:

- apstraktni stil (odlikuje se jednostavnošću u kojoj se ističu elementi poput forme i boje)
- ekspresionistički stil (bojama se naglašavaju emocije)
- stil stripa (označava nedostatak detaljnog određenja fabule i dinamičnost radnje)
- impresionistički stil (naglašava trenutke priče s naglaskom na svjetlosne efekte)
- folklorni stil (nadovezuje se na tradiciju u smislu sadržaja i tehnike izrade)
- naivni stil (odlikuje se dvodimenzionalnošću i plošnim slikarskim pristupom)
- nadrealistički stil (fiktivni i imaginarni detalji)
- romantičarski stil (ukrašavanje prizora radnje)

(Balić-Šimrak i Narančić-Kovač, 2011.)

Motivi koji se pojavljuju u slikovnicama djeci predstavljaju okvir za njihovo likovno izražavanje. Kao dio književnosti, ilustracije u slikovnicama najčešće prikazuju motive životinjskog svijeta. Ovisno o dobi, djeca prikazuju motive životinja na simboličan ili perceptivan način likovnog izraza.

Kroz ilustracije ilustrator komunicira s čitateljem otkrivajući mu radnju djela. Ilustracije u slikovnicama uz riječi pripovijedaju i dodatno proširuju priču. Kvalitetna ilustracija tako obogaćuje i djelo i čitatelja. Ilustracije u slikovnicama treba vrednovati kao sredstvo koje potiče i produbljuje dječji smisao za estetiku te pridonosi razvoju dječjeg stvaralaštva (Balić-Šimrak i Narančić-Kovač, 2011.).

Da bi taj doprinos donio pomak kvalitetnom smislu, nužna je jednostavnost ilustracija, osobito za djecu mlađe dobi. Ilustracija u slikovnicama služi kao sredstvo prikaza prostora, vremena ili psihološke karakterizacije likova. Likovni elementi koji se najčešće pojavljuju u obliku ilustracija su boja, crta, oblik, površina, struktura i kompozicija. Važno je da su ilustracije u slikovnicama umjetnički ugodne, harmonične i ritmične te s jednostavnom kompozicijom koja vodi dijete kroz radnju te mu omogućuje vizualno istraživanje (Balić-Šimrak i Narančić-Kovač, 2011.).

Djeca počinju crtati životinje kada su usvojila formu crtanja čovjeka. Životinje su često prikazane u horizontalnom položaju s naglaskom na detalje poput repa i dlake životinja. Kada djeca usvoje formu crtanja životinja, oni ju koriste kako bi prezentirali različite životinje naglašavajući njihove osobine i karakteristike detaljima (Belamarić, 1986.).

Kroz interakciju s djecom, odrasli mogu spoznati značenje dječjih radova. Djeca u vlastitim likovnim radovima, u prividnom neredu uočavaju smisao i red linija na papiru. Kako se to otkriće odnosa razvija, djeca počinju kontrolirati pokrete i ponavljati linije koje im pružaju zadovoljstvo.

4. DJEČJI LIKOVNI RAZVOJ

S obzirom na to da su za dijete važni doživljaj i akcija, ono se likovno izražava kako bi dočaralo ono što ga uzbuđuje i zanima. Osnovna djetetova potreba je da tijekom razvoja svoje likovnosti neprestano mijenja sadržaje rada, a to proizlazi iz želje za aktivnim spoznavanjem, ali i za izražavanjem doživljenog.

„Istraživanja likovnih radova najmlađe djece, odnosno značenja tih radova, pokazuju da se ona nalaze na nekom platou svijesti ili poimanja gdje se sve javlja kao kreativni impuls, tok, događanje, viđenje, preobražaj. Moglo bi se reći da je riječ o posebnoj vrsti ili stanju svijesti, koja se vlada prema nekim svojim zakonima što ih nazivamo slobodom, spontanošću, izvornošću.“ (Belamarić, 1987)

4.1. Faze razvoja likovnog izraza djece

Oko prve godine djetetova života počinje prva faza u kojoj dječji radovi prikazuju crte jednostavnih pokreta, linije su zakrivljene ili se pak kreću gore-dolje, a sve to traje do druge ili treće godine. Djeca te dobi najčešće olovku drže stisnuto i ne pomiču zglobov, što se s vremenom dakako mijenja. Mnogo se puta vidi kako dijete crta po papiru, a istodobno gleda uokolo jer ono uživa u samom praćenju linije, a ne u kontroli iste. Izražavanjem primarnim simbolima djeca ukazuju na njihovu potrebu za kretanjem, odnosno u djeteta se razvija senzomotorička sposobnost. Djeca ne imenuju svoje crteže, a niti nisu svjesna što su zapravo nacrtala. Oni su predani crtanju vrlo kratko, štoviše, uživaju više u “pljackanju” boja nego u samoj boji, čak manje od minute, jer ubrzo krenu na drugu aktivnost.

Početak treće godine djeca počinju imenovati primarne simbole, što nam pokazuje koliko djeca imaju veliku maštu i koliko je baš svaka crta koja je povučena na papiru upravo od velike važnosti za njih. To nam označava napredak djeteta u razvoju mišljenja jer shvaća ono što crta, odnosno shvaća kako upravo te crte zamjenjuju pojedine oblike iz njegove neposredne okoline.

U drugom se razdoblju radi o kontroliranom risanju gdje se pokreti vrše iz lakta i prstiju. U tom se razdoblju počinje crtati krug, što ukazuje na organizaciju razvoja motorike, ali pojavljuju se i prvi prikazi čovjeka, koji su jednaki u svim dijelovima svijeta. (Grgurić, Jakubin, ibidem, str. 39)

U fazi izražavanja primarnim simbolima likovne aktivnosti djece proizlaze iz doživljaja oblika, ravnoteže i boje, a ne iz potrebe za prikazivanjem. „Rezultat tih opažanja jest da je estetička svijest urođena. (Grgurić, Jakubin, ibidem, str. 42)

Na crtežima, u ovoj fazi, nema prikaza prostora, već su objekti poredani po papiru u nama slučajnom poretku, odnosno u konglomeratu. Djetetu je olovka jednaka boji, te radi toga počinje imati najprije obojenu crtu, a tek onda obojenu plohu. U dječji crtež dopiru utjecaji izvanjskog svijeta. Osim toga, oko je prije slijedilo ruku, dok sada misao počinje upravljati motorikom.

Druga faza je faza izražavanja složenim simbolima (od četvrte do pete godine). Crtež kod djeteta izaziva predodžbu, tj. misaonu sliku, a kasnije je već likovno izražavanje potaknuto prethodno zamišljenom idejom. U prvom su razdoblju ove faze misaone operacije posljedice praktičnog rada, a u drugom je likovno djelo posljedica misaonih operacija. Upravo radi toga, bitno je dopustiti djetetu da proživi fazu primarnih simbola što ga ispunjava i na taj način mu razvija i aktivira misaone procese. Prema Brittain (1979 u Grgurić, Jakubin, ibidem, str.45), uviđa se da djeca crtaju iz glave (kruga), ruke i noge, upravo zato što gledajući ispred sebe vidi da mu ruke i noge, možemo reći, izlaze iz glave. Djeca prikazuju stvari oko sebe, ali i poneke pokrete i dodire. Prikazujući simbole, nadodaju linije koje označavaju ili pokret ili dodir, odnosno, nešto ne vizualno. Crtajući duže ruke, noge, iskrivljene oči i slično, pokazuju kako u ovoj fazi nisu usmjereni na proporciju ili perspektivu. Donji rub papira simbolizira liniju tla na kojoj stoje figure, dok gornji označavaju kao nebo. Dijete počinje crtati trup, ali i na rukama i nogama prste ili cipelice, prikazuje kosu i uši, naglašavaju bitne dijelove bojom koja nije onakva kakvom neki oblik treba biti obojen, već prema svojim mislima. Crteži počinju poprimati oblike koji su sve sličniji onom u stvarnosti. Dijete crtajući stvara svoj svijet i doživljava. „Dječji je likovni izraz zato reprezentacija dječje aktivnosti i ne treba ga promatrati kao neuspjelu sliku stvarnosti.“ (ibidem, str. 56)

Treća se faza naziva faza intelektualnog realizma koja traje od šest do jedanaest godina djetetova života. U ovoj se fazi pojavljuju počeci apstraktnog mišljenja, s čime su likovne sposobnosti izražavanja puno veće. Spontanom izražavanjem, dijete na postepen način usvaja likovne i kompozicijske elemente. Polako se u prikazivanju ljudskog lika pojavljuje profil, ali i pokret. Najčešće prikazuju neke svakodnevne radnje, kao što su ručanje za stolom. Počinje se prikazivati pravi kut čime dijete hoće objasniti razlike među predmetima.

Djeca na njima svojstven način prikazuju što žele pa zato razlikujemo neke oblike likovnog izražavanja kao što su transparentni prikaz, prikaz akcije u fazama kretanja, emocijska proporcija, rasklapanje i prevaljivanje oblika, vertikalna i obrnuta perspektiva te poliperspektiva.

a) Transparentni prikaz – ukoliko dijete crta kuću, osim vanjskog oblika, nacrtat će i ono što je „iza zidova“, odnosno interijer koji se vidi kroz kuću.

b) Prikaz akcije u fazama kretanja – kako bi dijete nacrtalo da se ruka kreće dok maše, tada će nacrtati nekoliko ruku, tj. multiplicirat će ju kako bi prikazao ono što želi.

c) Emotivna proporcija – prilikom crtanja, ono što je za dijete važnije, nacrtat će to većim od ostalog na papiru.

d) Prevaljivanje oblika – kada crta npr. obitelj za stolom, crtat će tako što će okretati papir, te će na taj način pojedini likovi „sjediti na glavi“, odnosno, činit će nam se kao da su prevaljeni na tlo.

e) Rasklapanje oblika – dijete, crtajući kuću, prikazuje ju na jednoj ravnini, kao da ju je rasklopilo, crtajući prednji, stražnji i bočni dio u jednom.

f) Vertikalna perspektiva – prikaz na papiru izgleda tako da je sve ono što je bliže, tj. u prvom planu, ono je na donjem dijelu slike, a sve ono što je dalje, nalazi se iznad toga; dijete niže oblike.

g) Obrnuta perspektiva – prikazivanjem onog što je dalje, na crtežu je veće, a ono što je bliže, na crtežu je manje.

h) Poliperspektiva – iz različitih kutova gledanja dijete pojedine oblike crta kao da ih vidi „iz zraka“, dok druge, na istom papiru nacrtat frontalno ili pak sa strane.

Faza vizualnog realizma je posljednja faza koja traje od jedanaeste do četrnaeste godine. Djeca realističnije izražavaju objekte, ali prikazuju mnogo veći broj detalja, a proporcije su skladnije. Naravno, svako je dijete individua za sebe, pa se tako faze ne mogu „mijenjati“ u skladu s djetetovim likovnim izražavanjem. Ponekad možemo vidjeti kako su se petogodišnjaci izražavali jednako kao i sedmogodišnjaci.

4.2. Likovni tipovi djece uvjetovani likovnim sposobnostima

Svako dijete ima neke svoje posebne osobine, ali kako je dijete u razvoju, ove razlike nisu statične, već se tijekom razvoja djeca mijenjaju. Razlozi postojanja razlika uvjetovani su razvijenošću određenih sposobnosti zbog naklonosti pojedinim likovnim elementima i dječjim kompetencijama. Za uspješan odgojno – obrazovni rad odgojitelj treba znati odakle dolaze te razlike i kako pripadnost nekom likovnom tipu utječe na likovno izražavanje djeteta posebno.

VIZUALNI TIP – dijete čiji se izraz temelji na točnom i osjetljivom zapažanju pa teži da mu likovni izraz bude “realan”. Dijete se lako izražava motivima iz neposredne okoline.

IMAGINARNI TIP – dijete čiji se izraz temelji na mašti pa je naklonjeno maštovitim motivima, a “realne” motive realizira na neobičan i neočekivan način.

INTELEKTUALNI TIP – dijete čiji se izraz temelji na vizualnom pamćenju i likovno – kreativnom mišljenju. Racionalno planira i stvara svoj uradak. Ako dobro shvati zadatak i poznaje sredstva likovnog izražavanja, ono uspješno realizira svoje likovno rješenje.

EKSPRESIVNI TIP – dijete čiji se izraz temelji na vlastitim emocijama. Obično ne planira svoj postupak realizacije ideje. Lako se prepušta spontanosti, a likovno rješenje temelji na emocijama te mu zbog toga odgovaraju uzbudljivi i osjećajni poticaji i motivi.

SENZITIVNI TIP – dijete čiji se izraz temelji na osjetljivom opažanju (senzitivitetu), naglašavajući u crtežu ono što je neobično I iznimno, poetsko i likovno zanimljivo. Lako se motivira neobičnim i neočekivanim poticajima.

TIP VIZUALNOG PAMĆENJA – dijete čiji se izraz temelji na vizualnom pamćenju. Dijete slijedi likovnu strukturu koja odgovara njegovim spoznajama o stvarima oko njega. Najbolje ostvaruje zadatke iz teorije oblikovanja (ako raspolaže potrebnim iskustvom).

ANALITIČKI TIP – dijete čiji se izraz temelji na zapažanju detalja, pojedinosti. U uratku polazi od detalja te od njih gradi cjelinu kompozicije. Uradak takvog djeteta djeluje usitnjeno, a cjelina likovnog izraza dobiva se povezivanjem detalja koji su nositelji likovnog izraza.

SINTETSKI TIP – dijete čiji se izraz temelji na cjelini objekta i cjelini samog izraza. Sve oblike svodi na jednostavne likove i njihove jasne odnose. Likovni uradak sveden je na jednostavne oblike i djeluje pojednostavnjeno i konstruktivno.

(Herceg Varljen, Rončević, Karlavaris, 2010)

4.3. Likovni tipovi djece uvjetovani uporabom likovno – izražajnih sredstava

KOLORISTIČKI TIP – dijete čiji se izraz temelji na uporabi boja, uglavnom intenzivnoj. Likovni uradak izraz izveden intenzivnim, ponekad degradiranim bojama. Njegov je rad uglavnom izveden dobro odabranim plohami i sugestivnim bojama.

GRAFIČKI TIP – dijete čiji se izraz temelji na uporabi crta. Linearno izražavanje mu je najuspješnije. Ako koristi boju u svom likovnom izrazu, tada su u uratku prisutni grafički elementi i daju okosnicu kompoziciji.

KONSTRUKTIVNI TIP – dijete čiji se izraz temelji na čvrstom rasporedu crta i ploha. Njegov likovni izraz zbog toga djeluje jasno i geometrijski. Dijete gradi kompoziciju od skladnih dijelova i njihovih odnosa, što djeluje kao funkcionalna arhitektura.

IMPULZIVNI TIP – dijete čiji se izraz temelji na spontanosti i trenutnoj invenciji. Sam likovni izraz djeluje labilno. Dijete se manje obazire na cjelinu i unutar nje na međusobnu vezu likovnih elemenata. Više pozornosti usmjerava na svoju reakciju i brzinu neposrednog izražavanja.

PROSTORNI TIP – dijete čiji se izraz temelji na prikazu prostora s ciljem relativno ranog svladavanja optičkog prikaza prostora, a kasnije i perspektive.

DEKORATIVNI TIP – dijete čiji se izraz temelji na uporabi ploha i plošno – ritmičkog rasporeda likovnih elemenata. Uradak djeluje dekorativno, a dijete rado ostvaruje zadatke iz primijenjene umjetnosti, posebno ornamente.

(Herceg Varljen i sur., 2010)

4.4. Likovni tipovi djece uvjetovani osobnim kompetencijama djeteta

MOTORIČKO – TEHNIČKI TIP – dijete koje ima razvijenu motoriku ruke i vrlo lako razlikuje raznovrsne crte i njihove odnose. Takvi dječji uradci više izgledaju poput tehničkog crteža, nego kao umjetničko izražavanje.

NESPRETAN TIP – dijete koje nije dovoljno razvilo svoju mišićnu motoriku, nespretno povlači crte i nanosi boju na podlogu (mrlje). To daje dojam nespretnosti u likovnom izrazu.

BRZ LIKOVNI TIP – dijete koje vrlo brzo radi i brzo ostvaruje uradak. Pritom ne obraća veću pozornost na delikatnost i osjetljivost u likovnom izričaju.

SPOR LIKOVNI TIP – dijete koje vrlo sporo ostvaruje svoju zamisao i svoj uradak. Ponekad je ovaj tip blizak nespretnom tipu.

PEDANTAN LIKOVNI TIP – dijete koje problem određenog likovnog zadatka savjesno i polako rješava, u nadi ostvarivanja očekivanih postignuća.

POVRŠAN LIKOVNI TIP – dijete koje svoje likovne ideje i namjere ostvaruje bez žara i uvjerenja. Obično se žuri završiti bez emocija.

AKTIVAN LIKOVNI TIP – dijete koje u realizaciju svog likovnog uratka ulaže mnogo energije i žara. Brzo prihvaća zadatak i nastoji ga što prije ostvariti, ponekad na štetu temeljitosti.

PASIVAN LIKOVNI TIP – dijete koje se teško motivira i dugo odlučuje o tome što svojim crtežom želi prikazati. Kod svakog zastoja u radu teško se odlučuje za nastavak rada.

(Herceg Varljen i sur., 2010)

5. DIJETE I KREATIVNOST

M. Stevanović (2001) govori kako upravo kod djece postoje najveći izvori umjetnosti i kreativnosti, citiram: „Ni u jednoj životnoj dobi nisu toliko izraženi stvaralački potencijali kao što je to slučaj kod djece predškolske dobi. Dječja otvorenost, spontanost, nestrukturiranost, originalnost, fleksibilnost i nonkonformizam, su dispozicije koje su temelj svakog stvaralaštva.“

Promatrajući djecu, ona u svojoj slobodi u prostoru oko njih svaki materijal koriste kao medij za likovno izražavanje, bio to pijesak, blato, voda, kamenje ili bilo koji prirodno neoblikovani materijali. Kada dobiju papir i olovke u boji, flomastere, tempere boje i slično, svako će dijete reagirati na drugačiji i novi način. Mnoga djeca na pješčanim plažama počinju spontano crtati prstom ili kojom grančicom. (Zaninović Tanay i Tanay, 2013)

5.1. Razvojni stupnjevi kreativnosti

Irving Taylor (Grgurić, Jakubin, op. cit. str. 97), razvoj kreativnosti svrstava u pet stupnjeva:

1. kreativnost spontane aktivnosti (od 1. do 6. godine) – samostalno izražavanje, spontan djetetov izraz
2. kreativnost usmjerene aktivnosti (od 7. do 10. godine) – spontano izražavanje uz svjesno nastojanje za poboljšanjem, postizanjem „sličnosti“ s realnim objektom
3. kreativnost invencije (od 11. do 15. godine) – opažanje i izražavanje novih likovnih odnosa
4. kreativnost inovacije (od 16. do 17. godine) – donošenje značajnih promjena u likovnom izrazu unošenjem složenijih likovno-jezičnih i tehničkih mogućnosti
5. kreativnost stvaranja (od 18. godine, nadalje) – stvaranje potpuno novih likovno-pojmovnih sustava/stilova

Iz ove podjele se vidi kako se odrasla i dječja kreativnost ne mogu procjenjivati istim kriterijima. Najvažniji je aspekt djetetove kreativnosti upravo priroda procesa, iz čega proizlazi da kreativnost nije nešto što se može prenijeti znanjem, tj. nije nikakav fond činjenica, nego stvaralački proces, pristup problemu.

Djetetov likovni rad nije proizašao iz prošlih saznanja, ali ni iz sadašnje vizualne prezentacije. Dijete izražava ono što ga zanima u tom trenutku, pa su tako forme i simboli zamjena za predmete. Prema Arnheim, (1981 u Grgurić, Jakubin, op. cit. str. 98) je upravo potvrđeno postepeno razvijanje djetetove kreativnosti, citiram: „Kad se netko penje uza stepenice, mora prijeći preko prve da bi stigao do druge; međutim, prva stepenica nije bila prepreka drugoj već je, naprotiv, uvjet da bi se došlo do druge. Jednako tako prikazivački pojmovi nisu smetnja, oni su potrebne forme ranih koncepcija. Njihova jednostavnost odgovara organizacijskoj razini na kojoj umaloga crtača djeluje.“

Prema E. Slunjski (op. cit. str. 84), kreativnost se ne razvija „na brzaka“ niti se razvija ako ga odvedemo jednom tjedno/mjesečno u „kreativnu igraonicu“ ili pak od 10 do 12 sati učimo biti kreativni. Kreativnost treba biti način na koji živimo, djelujemo i razmišljamo.

5.2. Kreativnost u dječjem vrtiću

Da bi se djeci omogućio razvoj kreativnosti, odgojiteljica treba zadovoljiti četiri preduvjeta: stvoriti ozračje emocionalne sigurnosti i poticajnu okolinu, uvrstiti u program estetski odgoj i svakoga dana upotrebljavati i proučavati tehnike divergentnog mišljenja.

Prema (Čudina-Obradović i sur., 2001, str. 111), sva djeca imaju potencijale za razvoj kreativnosti bez obzira jesu li darovita ili ne. Kreativnost nije samo sposobnost divergentnog mišljenja i stvaranja novih ideja, nego stjecanje znanja koje se uklapa u nove stvaralačke cjeline. Samo razvijanje kreativnosti omogućuje djeci kvalitetnije stjecanje znanja i, ono što je vrlo bitno, osposobljavanje za plodno stvaralaštvo.

Svako će se dijete stvaralački izražavati i oblikovati uvijek kada im je dana sloboda, da vide na svoj način, da imaju pravo na svoje individualno izražavanje i stvaranje. (Belamarić, 1987, str. 256) Postoje unutrašnji porivi koji se očituju kao interes i radoznalost djece kada promatraju neku pojavu, iz vanjskog ili unutrašnjeg svijeta. Upravo su oni „zaslužni“ za stvaralaštva djece.

Kada dijete nešto promatra, potpuno je time zaokupljeno i otkriva smisao i značenje toga. Upravo se takva usmjerenost zove stvaralačkom percepcijom, onime što nadilazi opću percepciju, pa se tek nakon tog „događaja“ dijete može likovno izraziti. Da bi se percipirani sadržaj urezao u svijest djece, potrebno je da to konkretiziraju putem nekog medija izražavanja, crtanje, slikanje, oblikovanje u glini (likovno izražavanje). Postoji nekoliko načina da se u djece probudi interes za pojave u svijetu i naravno, njihovo likovno izražavanje/oblikovanje.

5.3. Kako potaknuti likovno izražavanje

Odgajatelju se često pripisuje velika uloga u poticanju kreativnosti kod djece rane i predškolske dobi (Cvetković Lay i Sekulić Majurec, 2008).

Cvetković Lay i Sekulić Majurec (2008., prema Saunders, 1986) navode osobine odgajatelja koje su važne u poticanju kreativnosti kod djece. Te osobine su: ima dobro zdravlje i mnogo energije, iskazuje i cijeni originalnost i kreativnost, ima smisao za humor, čvrst je, ali prilagodljiv, sposoban je dopustiti i shvatiti dvosmislenosti i neodređenosti, usmjeren je na ono što djeca mogu, iskazuje intelektualnu znatiželju, ima puno znanja i iskustva o teoriji i praksi ranog i predškolskog odgoja, strpljiv je i otvoren za sugestije. Autorice također navode kako je potrebno pronaći onog odgajatelja koji ima što više navedenih osobina, no da se nikad ne očekuje da će ih taj odgajatelj imati sve.

5.3.1. USMJERAVANJE OPAŽANJA

Ovo je prvi najjednostavniji način na koji se djeca potiču tako što će se usmjeriti njihova opažanja na nešto (kuću, drvo, kišu...). Najprije će ih zainteresirati funkcija, život i svojstvo oblika ili pojave, pa zanimanje za dijelove, veličinu, boju, detalje i materijal. Neka od pitanja, kako bismo izbjegli nametanje svog načina viđenja su Što vidite?, Što još vidite?, a kada djeca nemaju više odgovora na ova pitanja, postavljamo pitanja u kojima će se izazvati dječja poimanja Kako drvo raste?, Kako kiša pada? ... Dječju logiku možemo poticati pitanjima Zašto imamo kuću?, Zašto drvo ima grane? ...

Nakon toga se postavljaju konkretna pitanja o bojama, veličinama i slično. Verbalne dječje odgovore ne smijemo korigirati niti misliti da su besmislena. Djeca mogu odgovoriti osmijehom, raširenim očima, što će biti jasan znak da je zainteresirano za ono o čemu se govori, tj. za ono što se promatra. Promatranjem dijete otkriva i pamti oblike i pojave što kasnije prerađeno iskaže likovnim jezikom. Dakle, djeca ne crtaju ono što konkretno vide, već ono što pamte i izdvajaju o nekom obliku ili pojavi.

5.3.2. AKTIVIRANJE SJEĆANJA

Drugi način poticanja jest razgovor o nečemu što su doživjeli ili vidjeli. Tako se aktivira njihovo sjećanje, odnosno, čuva se bogatstvo znanja i doživljavanja. Smišljeno postavljenim pitanjima djecu ćemo potaknuti na prisjećanje nečega što nisu svjesno pamtili. Postavljamo im pitanja Što su sve vidjeli?, Što su još čuli?, Kakve je boje bilo nešto?, Kave je materije to bilo? ...

U likovne radove koji nastaju nakon usmjerenog promatranja djeca unose više pojedinačnih podataka, dok u likovnim radovima nastalima prema sjećanju unose se značenja i odnosi među oblicima, odnosno, cjelovitost događanja.

5.3.3. MAŠTANJE, ILUSTRACIJE

Maštanje u likovnom izrazu djece odnosi se na stvaranje novih varijanti i slika, predvođeni poznatim događajima i pojavama. Originalnost i bogatstvo dječje mašte uvjetovano je osmišljenim, slobodnim i spontanom vođenjem.

5.3.4. ZAMIŠLJANJE

„Druga viša razina stvaranja slike ili imaginacije jest sposobnost djece da različite predodžbe i pojmove iz sfera nevidljive stvarnosti transponiraju u likovni izraz, odnosno u slike i trodimenzionalne oblike...“ (Belamarić, op. cit., str. 256) To možemo poticati jedino ako se djeca neometano i slobodo izražavaju jer će djeca za svaku nepoznatu riječ, pojavu, osjećaj za koji ne znaju značenje, pronaći ekvivalent.

5.3.5. IGRE S LIKOVNIM MATERIJALIMA

Olovka, glina, boja, kao likovni materijali i sredstva, djecu potiču na upoznavanje i ispitivanje svojstava pojedinog likovnog sredstva. Djecu ovim sredstvima potičemo na izražavanje određenih sadržaja, a ona slobodno odabiru način na koji će se izraziti.

Trebamo ih poticati ponovno i ponovno na igranje novih igara, ali im nikako ne smijemo davati nikakve ideje. Posebne su varijante igre građenja gdje od oblikovanih i neoblikovanih materijala, slikanjem i crtanjem, djeca stvaraju različite prostorne organizacije i strukture.

5.3.6. POTVRĐIVANJE

Nenametljivim potvrđivanjem vrijednosti svakog dječjeg rada, djetetu dajemo sigurnost i potvrdu da je na dobrom putu te da je sposobno samo stvarati. Tada će dijete još više izražavati svoje ideje i vizije. Prirodan interes za djetetove radove omogućuje nama djetetovo shvaćanje i viđenje svijeta.

5.4. Ometanje kreativnosti

Do ometanja likovnog jezika djece dolazi zbog nepoznavanja uloge i funkcije u razvoju djece, tj. želi se dijete naučiti kako nešto nacrtati, naslikati ili pak napraviti. Umjesto razvoja kreativnosti, dolazi do kontraefekta jer dijete odustaje od svog izražavanja i zamisli i kreće u oponašanje shematskih predložaka.

5.4.1. CRTANJE DJECI

Ovim se najdrastičnijim primjerom negativno uplićemo u razvoj dječjih likovnih sposobnosti. Nacrtane oblike djeca pokušavaju oponašati jer vide od odraslih, a zapravo ne shvaćaju značenje. Na taj se način djeci prekidaju prirodni načini opažanja, pa se djecu navikava na pasivnost.

5.4.2. ISPRAVLJANJE DJEČJIH OBLIKA

Usmenim uputama, tj. popravljanjem jednako tako negativno utječemo kao i crtanjem predložaka. Ispravljanjem djece u njima budimo osjećaj nesigurnosti i nemoći, a mi tako njima pokazujemo naše nepovjerenje u njih.

5.4.3. SLIKOVNICE ZA BOJENJE

Slikovnice su shematski pojednostavljene. Radi jednostavnosti, djeci se to vrlo brzo i lako urezuje u pamćenje i otuda dolaze slični oblici kada im zatrebaju. Takvi oblici djeci „pokazuju“ kako nisu sposobni za samostalno iskazivanje oblika, pojava... radi toga što je sve precizno i složeno. Bojenje slikovnica djeci još daje lažni dojam da sami nešto pridonose njima nedostižnim oblicima.

5.4.4. IZLAGANJE DJEČJIH RADOVA

Često pojavljivanje radova na svim mjestima djecu usmjerava na nesvjesno takvo izražavanje u već viđenim crtežima jer konstantno percipiraju viđeno.

5.4.5. ŠIRENJE SHEMATSKIH OBLIKA MEĐU DJECOM

Sve češća je pojava preuzimanja shematskih oblika, posebice kada djeca rade u grupama, jer tako „uzimaju“ sheme jedni od drugih. „Sve to dovodi do masovne pojave uniformnih, neinventivnih i praznih oblika u likovnim radovima djece odnosno do umrtvljivanja jednog dijela njihovih sposobnosti i duha.“ (Belamarić, op. cit. str. 254)

5.4.6. VREDNOVANJE I PROCJENJIVANJE LIKOVNIH RADOVA DJECE

Svako procjenjivanje, vrednovanje ili uspoređivanje dječjih radova s vremenom djeci blokira njihov osjećaj slobode, spontanosti. Ako je za jedan djetetov rad rečeno kako je dobar, a za sljedeći se kaže da je moglo bolje, i tako nekoliko puta, dijete sve više i više odustaje od stvaranja likovnog rada.

Djecu se ne smije podijeliti na „talentirane“ i „netalentirane“ jer svako dijete bez poteškoća u razvoju može govoriti likovnim jezikom. Upravo ocjenjivanje radova djecu potiče na natjecanja ili tomu slično, a ne na pozitivne stvari, druženje, pomaganje...

5.4.7. KOMENTIRANJE I PRIGOVARANJE

Svaki komentar, prigovor i podcjenjivanje remeti djecu, odnosno, pruža otpor i postaje nesigurno te nema interesa za likovni rad.

5.4.8. PRENAGLAŠAVANJE VRIJEDNOSTI

Pretjeranim pohvalama dijete više neće uživati u stvaranju i svom kreativnom izričaju, već će biti usmjereno samo na to da se njegov rad pohvali, što u grupi djece rezultira nezrelim odnosima.

5.4.9. UREDNOST I PRECIZNOST

Ako inzistiramo na pretjeranoj čistoći i urednosti, doći će do suprotnog učinka. Upravo koncentriranje na to da ne zamaže papir ili ne prolije boju, dijete će izgubiti svoju spontanost pri stvaranju novog likovnog djela, blokirat će mu se ideje. Mrlje na dječjem radu su pokazatelj da dijete nije shvatilo što se od njega traži, ali to nikako ne umanjuje vrijednost rada. Kada je precizno crtanje svojstveno nekom djetetu, tada je to sastavni dio njegovog izraza. Djecu ne trebamo učiti nečemu za što ono razvojno nije spremno.

6. ISTRAŽIVANJE

Tema istraživanja je “Utjecaj slikovnice na likovno stvaralaštvo djece”.

6.1. Metodologija istraživačkog rada

Paradigma istraživanja jest postpozitivistička jer su korištena 2 mjerna instrumenta, a to je rad na dokumentaciji, dječjim likovnim radovima prije i nakon pokazivanja ilustracija u slikovnici, te anketiranje odgojitelja iz raznih vrtića na području grada Zagreba. Anketa je anonimna, te se njome istražila učestalost i način upotrebe slikovnice u odgojno – obrazovnoj praksi, te aktivnosti koje slijede nakon čitanja slikovnice. Metodologija bi bila temeljna, fundamentalna, odnosno nastojao se utvrditi utjecaj ilustracija u slikovnicama, na dječji likovni izraz. Isto tako istraživao se utjecaj sadržaja slikovnice i način odgojiteljevog prenošenja same priče, na dječji likovni izraz.

6.2. Istraživačka etika

Etičnost ovog istraživanja ogleda se u anonimnosti, te ispitanicima omogućava u svakome trenutku odustajanje od daljnjeg postupka.

6.3. Ciljevi i zadatci istraživanja

Ciljevi i zadatci istraživanja jesu: utvrditi sličnosti i razlike među dječjim radovima koji su nacrtani i naslikani prije pokazivanja ilustracija i nakon, vole li više kad im se pokazuju ilustracije prilikom čitanja ili ne; utvrditi kakvu bi ilustraciju radije vidjela u ilustraciji, u boji ili crno-bijelu. Također, cilj je utvrditi utječe li slikovnica pozitivno na likovno stvaralaštvo djece. U drugom dijelu istraživanja, cilj je bio istražiti koliko i na koji način je slikovnica prisutna u radu s djecom, općenito u vrtićima grada Zagreba. Isto tako očekivano je kroz primarni cilj da će se spontano utvrditi sličnosti i razlike u radu odgojitelja, nove ideje, te koliko je razvijena svijest o općenitoj dobrobiti slikovnice za djecu, te dobrobiti za dječji likovni razvoj.

6.4. Uzorak i instrument istraživanja

Uzorak koji je obuhvaćen je 26 djece iz iste odgojno – obrazovne skupine, u dobi od 3 i 4 godine. Podaci za istraživanje prikupljali su se radom na dokumentaciji ilustracija i radova djece. Također, anonimne ankete usmjerene odgojiteljima su obrađene i analizirane korištenjem software-a. Uzorak koji je obuhvaćen u anketi je 69 odgojitelja. Anketa ima 16 pitanja koja prema sadržaju prikupljaju podatke o učestalosti i načinu upotrebe slikovnice u odgojno – obrazovnoj praksi.

Prvim dijelom istraživanja utvrđene su razlike u radovima, koji su nastali prije i nakon pokazivanja ilustracija u slikovnicama. Nakon čitanja slikovnice, bez pokazivanja ilustracija djeci, te bez gestikulacija, i dopuštanja interakcije, djeca su bila vidljivo frustrirana, uznemirena, odnosno nisu “dobili” ono što im je potrebno. Niti jedno dijete nije samoinicijativno željelo nakon odslušane slikovnice sudjelovati u likovnim aktivnostima, dok je vrlo mali broj djece na poticaj odgojitelja ipak pristao. Sva djeca koja su pristala, samoinicijativno su odabrali olovku za likovno sredstvo. Radovi su vidljivi u prilogu broj 2. Zatim nakon što sam djeci pročitala slikovnicu s crno – bijelim ilustracijama, te također im pokazala te ilustracije, dječja koncentracija je bila dulja. Došla sam do zaključka da se djeci nisu svidjele crno – bijele ilustracije, a razlog duže koncentracije djece očitovao se u promjeni mog načina čitanja priče. Nakon crno- bijele slikovnice, djeca nisu bila zainteresirana za likovne aktivnosti. Na samome kraju, čitajući djeci slikovnice u boji, gestikulirajući, glumeći, dopuštajući interakciju, dječja koncentracija je bila dulja od trideset minuta, te je većina djece bila zainteresirana za likovne aktivnosti, birajući raznolika likovna sredstva. Također, navedene slikovnice koje su vidljive u prilogu broj 1, odvele su skupinu u projekt. Radovi djece prikazani su u prilogu broj 3. Zaključak ovog dijela istraživanja je svakako u tome da slikovnica ima veliki utjecaj na likovno stvaralaštvo djece, a ovisi o nama hoće li imati, odnosno na koji način i koliko često ćemo koristiti slikovnicu u svome radu.

U drugom dijelu istraživanja provedena je anketa:

“Anketa o učestalosti i načinu upotrebe slikovnice u odgojno – obrazovnoj praksi”

1. Koliko imate godina?

2. Spol

- Ž
- M

3. Dob djece u Vašoj odgojno obrazovnoj skupini je:

4. Koliko imate radnog staža kao odgojiteljica?

- do 1 godine
- od 2 do 5 godina
- od 6 do 10 godina
- od 11 do 15 godina
- od 16 do 20 godina
- od 21 do 25 godina
- od 26 do 30 godina
- više od 30 godina

5. Vaša stručna sprema:

- SSS
- VŠS (dvogodišnji studij ili trogodišnji studij)
- VSS (četverogodišnji ili petogodišnji studij)
- Više od VSS (poslijediplomski studij)

6. Koliko često koristite slikovnice u svome radu?

- svaki dan
- jednom tjedno
- više puta tjedno
- jednom mjesečno
- više puta mjesečno
- ne koristim slikovnice u svome radu
- koristim slikovnice u svome radu isključivo ako djeca pokazuju interes
- ostalo...

7. Kriteriji po kojima birate slikovnice su:

8. U kojoj mjeri je slikovnica doprinijela razvoju kurikuluma vaše odgojno obrazovne skupine?

nije doprinijela razvoju 1 2 3 4 5 u potpunosti je doprinijela razvoju

9. Na koji način je slikovnica utjecala na Vašu skupinu i odgojno obrazovni rad?

10. Smatrate li da je vrlo važno djeci čitati svaki dan?

- DA
- NE

11. Na koji način čitate djeci slikovnice?

12. Koncentracija djece dok im čitate slikovnicu traje:

- do 15 min
- do 30 min
- 30 min i više

13. Koje aktivnosti u Vašoj skupini, najčešće slijede nakon čitanja slikovnice?

14. Traže li djeca samoinicijativno da im čitate slikovnice?

- DA
- NE

15. Jeste li primijetili, je li slikovnica potakla djecu na likovno stvaralaštvo, i u kojoj mjeri?

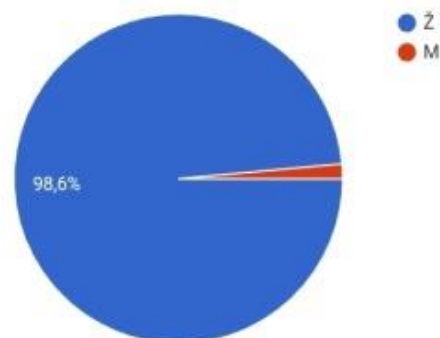
- da, u velikoj mjeri
- da, u većoj mjeri nego ostali poticaji
- da, ponekad
- ne

16. Je li vas interes djece za određenom slikovnicom ikada odveo u razvoj novog projekta skupine?

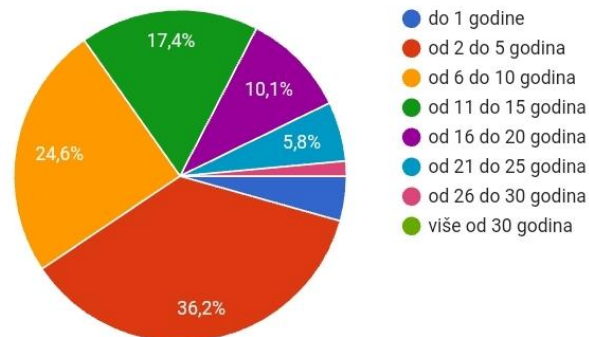
- DA
- NE

Rezultati ankete

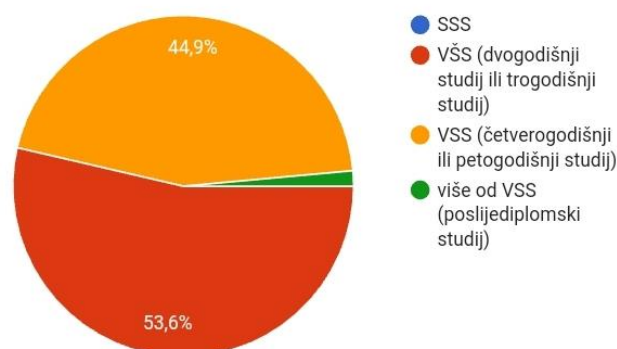
- ✓ Anketi je pristupilo 68 odgojiteljica i 1 odgojitelj, u dobi od 23 do 53 godine starosti.

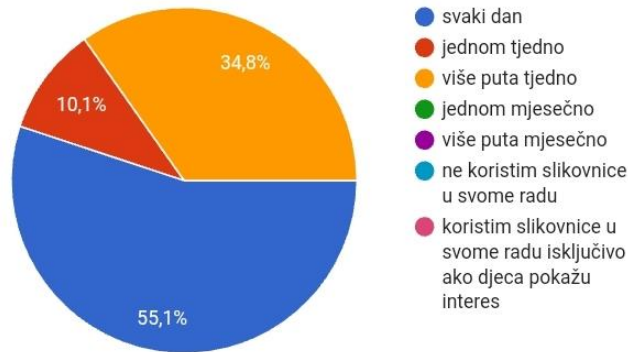
- ✓ 36,2 % odgojiteljica ima dvije do pet godina radnoga staža, što je ujedno najviši postotak anketiranih odgojiteljica, odnosno njih dvadeset i pet, dok ostali slijede 24,6 %, njih sedamnaest (od šest do deset godina radnog staža), zatim 17,4 %, njih dvanaest (od jedanaest do petnaest godina radnog staža), 10,1 %, njih sedmero (od šesnaest do dvadeset godina radnog staža), te u manjim postotcima su prisutni u anketi njih osmero, od čega čine 5,8 %, četiri odgojiteljice radnoga staža od dvadeset i jednu do dvadeset i pet godina radnog staža, potom 1,4 %, jedna odgojiteljica radnoga staža od dvadeset i šest do trideset godina radnog staža, te 4,3 %, troje odgojitelja radnoga staža do godine dana.

- ✓ Dob djece s kojima odgojiteljice rade obuhvaća djecu od prve do sedme godine starosti.
- ✓ Najviše anketiranih odgojiteljica, njih trideset i sedam (53,6 %), ima VŠS stručnu spremu (dvogodišnji ili trogodišnji studij), dok njih trideset i jedna (44,9 %) ima VSS stručnu spremu (četverogodišnji ili petogodišnji studij), a jedna anketirana odgojiteljica (1,4 %) ima završen poslijediplomski studij.

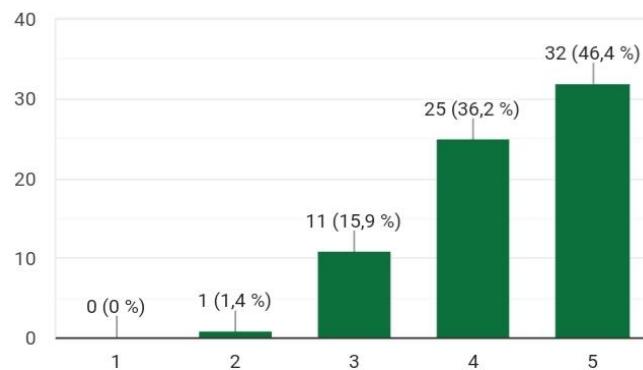

- ✓ Na pitanje koliko često koristite slikovnice u svome radu, njih trideset i osam (55,1 %) odgovara „svaki dan“, potom njih dvadeset i četvero (34,8 %) odgovara „više puta tjedno“, a njih sedmero (10,1 %) odgovara da jednom tjedno koriste slikovnice u svome radu.

- ✓ Odgojiteljice su navele kriterije po kojima biraju slikovnice:
- Tema / projekt skupine
 - Interes djece
 - Kvalitetan tekst i ilustracije
 - Procjena o potrebi za razgovorom u vezi određene teme, problemskih situacija u odgojno – obrazovnoj skupini
 - Primjerenost dobi djece
 - Teme vezane za „važne datume“
 - Dostupnost slikovnica u dječjem vrtiću
 - Poučnost, zanimljivost slikovnice

- ✓ Na pitanje u kojoj mjeri je slikovnica doprinijela razvoju kurikuluma vaše odgojno – obrazovne skupine, odgojiteljice odgovaraju kako je prikazano u grafikonu. Naime njih trideset i dvoje (46,4 %) smatra da je slikovnica u najvećoj mjeri doprinijela razvoju kurikuluma njihove odgojno – obrazovne skupine.

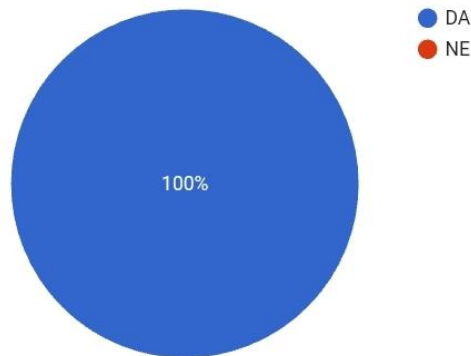
- ✓ Način na koji je slikovnica utjecala na odgojno – obrazovnu skupinu i odgojno – obrazovni rad odgojiteljica, očitava se u njihovim odgovorima kako slijede:

- Slikovnica je utjecala na razvoj pažnje i koncentracije djece, povezivanje s vlastitim emocijama, ugodno ozračje
- Razvoj govora, bogaćenje rječnika
- Razvoj mašte,
- Usvojenost poželjnih oblika ponašanja
- Smirujuće ozračje, razvoj pozitivne slike o sebi, te djecu potiče na razgovor i raspravu
- Razvoj simboličke igre, djeca se poistovjećuju s likovima iz slikovnica
- Spoznajni razvoj
- Potakla je djecu na razvoj mašte, uživljavanje u ulogu, uživljavanje i poticanje na kreativne aktivnosti
- Na pozitivan razvoj mnogih kompetencija
- Razvijanje govornih vještina uz razgovor, djeca sama pričaju priču pomoću slika, razvijamo pažnju i slušanje, stvaramo ugodnu atmosferu, razvijamo smisao za red i raspored

- Na temelju slikovnice proizašle su neke nove aktivnosti
- Slikovnice su doprinijele razvoju koncentracije, pažnje, logičkog zaključivanja, divergentnog mišljenja u zavisnosti od toga koji cilj smo odredili vezano uz određenu slikovnicu
- Djeca su od jaslca bila svakodnevno izložena slikovnicama, pričama i pojačanim aktivnostima vezanim uz jezično-govorni razvoj te se kod djece razvio veliki interes za priče, postala im je svakodnevni “prijatelj” u skupini, ojačava i obogaćuje njihov govor i rječnik, bolje pamte te s lakoćom prepričavaju...
- Poticanje razvoja djece, bogaćenje rječnika, rješavanje sukoba...
- Slikovnica potiče komunikaciju među djecom, okuplja ih oko zajedničkog interesa. Samim tim bogati se i dječji rječnik, proširuje rečenica
- Slikovnica je utjecala na usvajanje i korištenje novih pojmova, upoznavanje s bojama i brojevima
- Djeca brže govorno jezično napreduju uz slikovnicu
- Utjecala je na odnos prema stvarima, pravilno listanje, čuvanje slikovnica
- Promjena ponašanja u pozitivnom smislu kroz situacijsku igru, poticanje zajedništva, mašte i kreativnosti...
- Slikovnice nam često posluže za umirivanje djece prije popodnevnog odmora
- Vidljiv je utjecaj po tome što se djeca lakše uživljavaju u dramsku igru, preslikavaju događaje iz slikovnica, te dodaju svoju radnju iz mašte, poistovjećuju se s likovima
- Zahvaljujući slikovnicama, primjetan je veći interes za prelistavanje, ponovno čitanje, te slova kod starije djece, a kod mlađe razvoj koncentracije
- Na kreativnost i promišljanje
- Slikovnica je doprinijela kreativnosti, govornom i likovnom izražavanju, učenju stranog jezika, pamćenju i razvoju maštovitosti
- Djeca uče slušati, čekati da dođu na red ako žele nešto reći, postavljaju pitanja, razvijaju zajedništvo

- Slikovnica je pozitivno utjecala na skupinu i o-o proces, doprinijela je razvoju djetetovog interesa za čitanje (djeca samoinicijativno uzimaju slikovnice i pokazuju sve veći interes za čitanje), također je utjecala na odgojnu notu jer djeca čitajući i slušajući priče iz edukativnih i problemskih slikovnica pronalaze uzor u likovima iz priče koji im budu pozitivan primjer kako riješiti određeni problem
- Slikovnica je potakla djecu na češće uključivanje u likovne aktivnosti
- Slikovnice su kod pojedine djece utjecale na razvoj kreativnosti.
- Čekanje na red, usvajanje pravila ponašanja u skupini, širenje vokabulara, razvoj koncentracije, razvoj mogućnosti pričanja i prepričavanja poznatih i izmišljenih događaja, prepoznavanje i imenovanje vlastitih emocija, regulacija emocija, razvoj empatije...
- Bogati rječnik, razvija pravilniji govor, razvija maštu i kreativnost, pomaže djeci nadvladati strahove koje imaju
- Djeca su uz pomoć slikovnice stekla nove spoznaje o svijetu koji ih okružuje te stečeno znanje su nastavili u igri i interakciji sa ostalom djecom nadograđivati kroz različite smjerove uz potporu odgajatelja
- Pozitivan utjecaj na govorno jezični razvoj, te razvoj mašte i stvaralaštva
- Poticanje cjelovitog razvoja
- Zahvaljujući prisutnosti slikovnice u o-o skupini, većina djece piše slova, neki i čitaju, sami traže da im se čita
- Ljubav prema čitanju
- Utjecala je pozitivno, tako da se pozitivno razvio govor kod djece, primjetno je veće samopouzdanje djeteta prilikom razgovora o slikovnici, kada pojedinačno trebaju/žele nešto reći, kreativnost djece i slično
- Potaknule su djecu na interes i ljubav prema pisanoj rijeci.
- Zahvaljujući slikovnici razvijamo razumijevanje, empatiju, slušanje
- Slikovnica je utjecala na općenito pozitivan razvoj djece, kreativnost u likovnim aktivnostima

- ✓ Svi odgojitelji su se u potpunosti složili da je djeci važno čitati svaki dan

- ✓ Na koji način odgojitelji djeci čitaju slikovnice:

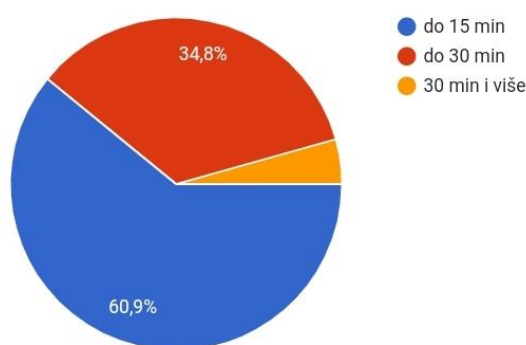
- Dijaloški
- Stvorimo ugodno ozračje (foteljice, jastuci), prije toga se razgibamo ili igramo neku igru, slikovnicu čitam tako da je okrenuta prema djeci.
- Čitanje, prepričavanje uz ilustracije
- Slikovnicu okrenem prema djeci i čitam im, postavljam pitanja, zajedno imenujemo pojmove
- U skupini djece, pojedinom djetetu i s cijelom grupom, te u interakciji s njima
- Story telling, prije popodnevnog odmora, i u jutarnjem krugu
- Razgovoramo o temi, objašnjavamo nepoznate riječi, čitamo slikovnice uz pokazivanje ilustracija, te djeca postavljaju pitanja vezana uz pročitano
- Ovisi, frontalno ili interaktivno
- Glasno i jasno
- Frontalno
- Okrenem slikovnicu prema djeci kako bi im ilustracije bile vidljive, ali kako bi i meni tekst bio vidljiv. Mijenjam intonaciju glasa ovisno o likovima i radnji te uspostavljam kontakt očima s djecom
- U krugu ili u manjim skupinama
- Pričam uz pokazivanje ilustracija, ili samo čitam bez pokazivanja
- Individualno, skupno

- Pročitam tekst te pokažem djeci ilustracije
- Uvijek je slikovnica okrenuta prema djeci kako bi mogli pratiti ilustracije i tekst
- Interaktivno, upotrebljavajući mimike, geste, mijenjajući intonaciju glasa, te slikovnicu obavezno držim okrenutu prema djeci kako bi im ilustracije bile vidljive
- Slikovnica je okrenuta prema zainteresiranoj djeci, interpretativno čitanje
- Držim slikovnicu u rukama da svi vide ilustracije, djeca sjede oko mene (frontalno cijela skupina ili manja grupa koja je zainteresirana)
- Najčešće manjoj skupini djece, udobno se smjestimo svi na mekani tepih u Centru slikovnica, čitam uz promjenu glasa za svaki lik
- Glumeći likove
- Većinom sjede na tepihu, ja ispred njih i držim slikovnicu na povišenom i okrenutu prema njima da svi mogu vidjeti. Prstom pratim tekst dok čitam.
- Prikazivanjem ilustracija djeci
- Često čitam tako da se djeca okupe oko mene, a poticaj dolazi s njihove strane. Ponekad slikovnicu napravim u pdf formatu i prezentiram na zid kako bi je svi vidjeli
- Dramatizacijom, imitacijom likova tako da je slikovnica okrenuta prema njima da vide sve stranice
- Sjedimo na tepihu i pokazujem im ilustracije u slikovnici i pričam
- Uz pokazivanje ilustracija, sjedimo u krugu
- Zajedno s njima, uključujem ih u čitanje, zajedno opisujemo slike, oponašamo glasanje životinja i slično
- Ponekad čitam kako piše, uglavnom zajedno čitamo i više komentiramo slike što se događa, brojimo, učimo boje i sl.
- Slike (aplikacije) ormar - pričanje priče ili čitanje uz okrenute ilustracije njima (uz ponekad poticajne predmete i imitacija likova pri drugom čitanju da im ne bude distrakcija sa sadržaja i ne odvuče fokus sa bitnog).

- Prije spavanja, ili kad individualno iskažu interes za pojedinu slikovnicu
- Uz pokazivanje slika, u polukrugu ili prije popodnevnog odmora
- U simboličkom dnevnom boravku gdje se prvo opustimo, uvedemo u temu te aktivno čitamo
- Čitanje uz pokazivanje ilustracija
- Slikovnica je okrenuta prema djeci da mogu pratiti slike uz tekst, mijenjam ton i boju glasa u skladu s likovima u priči
- U vrijeme jutarnjeg kruga, djeca sjede dok odgajatelj lista i pokazuje ilustracije
- Na način da i djeca vide slike i tekst
- Individualno, grupno. Obavezno tekst i slika okrenuti prema njima
- Najčešće uz pomoć aplikacija i da im je pročitana slikovnica uvijek na dohvat ruke
- Uživljavajući se u uloge likova te uključujući djecu u pričanje i prepričavanje
- Sjedimo na tepihu. Ponekad dijete odabere slikovnicu, ponekad ja. Ostala se djeca spontano okupljaju i zadržavaju koliko traje njihov interes. U slikovnicama stavljam fokus na pojmove za imenovanje, ali i pratimo radnju
- Dok čitam uživim se u likove i priču. To popratim glasom i intonacijom.
- Djeci nastojim čitati slikovnice dijaloški tako da ih potičem i postavljam poticajna pitanja tijekom aktivnosti čitanja slikovnice.
- Sjedeći s njima na tepihu
- Individualno ili u većoj grupi djece tijekom jutarnjeg kruga koji je postao svakodnevni ritual skupine.
- Čitam pokazujući ilustracije
- Sjednemo u krug i čitam
- Interaktivno zajedno sa djecom
- Okrenem slikovnicu prema djeci tako da gledaju ilustracije dok im čitam
- Dijaloško ,pojedinačno i zajedničko
- Pokazujem slike i pričam ili čitam

- Pripovijedanjem
- Da djeca vide ilustracije
- Djeca se sjednu u jutarnji krug pa svi zajedno čitamo ili tijekom jutra ovisno o interesu djece, čitamo i ako sami traže da im se čita
- Frontalno, jedan na jedan
- Interaktivno, na djeci zanimljiv način
- Prije popodnevnog odmora i pri okupljanju na tepihu.
- Listanjem, upoznavanje likova, obično pročitam i nakon toga analiziramo
- Interaktivno
- U jutarnjem krugu, prije popodnevnog odmora
- Interaktivno, ilustracije su vidljive djeci
- Kroz dramatizaciju s likovima i prije spavanja

- ✓ Na pitanje koliko je duga koncentracija djece tijekom čitanja slikovnice, najviše odgojitelja, čak četrdeset i dvoje (60,9 %) odgovara „do petnaest minuta“, zatim njih dvadeset i četvero (34,8 %) odgovara „do trideset minuta“, te njih troje (4,3 %) odgovara „trideset minuta i više“.

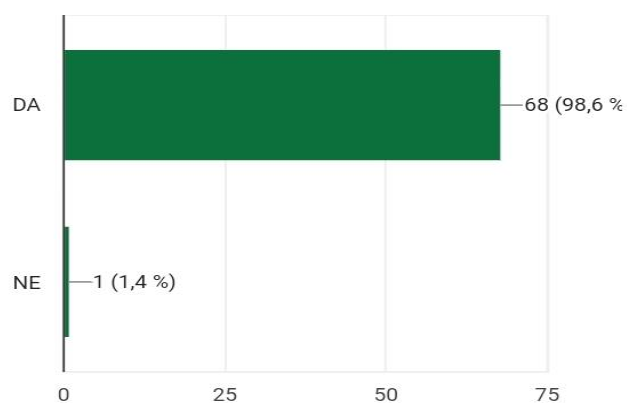
- ✓ Koje aktivnosti najčešće slijede nakon čitanja slikovnice u odgojno – obrazovnoj skupini odgojiteljica:

- Likovne
- Likovne ili glazbene aktivnosti - ples, igre uz glazbu.
- Likovna, dramatizacija, razgovor
- Glazbene, pjevamo pjesmice o likovima koji se spominju u slikovnici
- Razgovor, ples, pjesma, likovna aktivnost
- Prepričavanje, pitanja, gluma
- Razgovor, likovno izražavanje, dramatizaciji...
- Prepričavanje, komentiranje, crtanje
- Oponašanje likova
- Razgovor s djecom o slikovnici i temi vezanoj uz slikovnicu, likovni izraz, igra i sl. na temu slikovnice.
- Razgovor o pročitanoj, nekad je i likovni, ako je situacijska kroz glumu...
- Razgovor o slikovnici, prepričavanje priče, igre..
- Likovne aktivnosti, igre uloga
- U toj dobi, djeca i dalje istražuju poticaje po centrima
- Lik. akt.
- Likovne, igra uloga
- Razgovor, dramatizacija, likovne aktivnosti
- Slobodne aktivnosti
- likovne aktivnosti, dramatizacije, govorne aktivnosti (razgovor/rasprava o povezanoj temi)
- Likovne i radno-stvaralačke aktivnosti, lutkarske improvizacije, igre građenja
- Razgovor ,dramatizacija, lutkarske predstave
- Zbog dobi, najčešće slobodna igra, povremeno likovne aktivnosti
- Prepričavanje priče
- Rasprava o pročitanoj, prepričavanje, dramatizacija, likovne aktivnosti

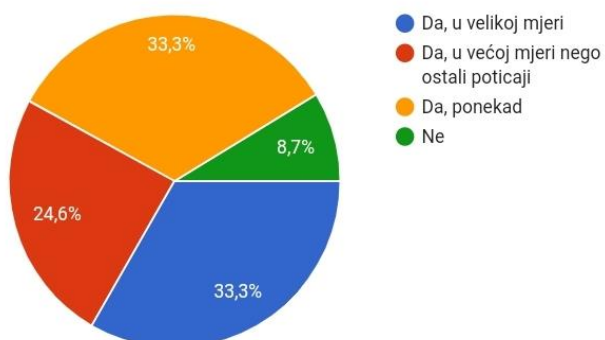
- Crtanje, dramske igre
- S obzirom na to da smo jaslice, nema puno razgovora o tome, niti se likovno izražavaju na tu temu jer su još u fazi šaranja. Tako da nastavljamo s dnevnim rutinama
- Igra u centru dramatizacije i pjevanje pjesmica i brojalice
- Prvo razgovor uz poticajna pitanja, pa djeca prepričaju(ona koja žele) zatim aktivnosti vezane uz temu
- Uglavnom brojalice i pjesmice budući da je dob djece od godinu do dvije
- Dramska, proigravanje uloga/likova iz priče ili likovna
- Prepričavanje, razgovor, debata, likovni izraz, izrada scenografije, dramatizacija, simbolička ili situacijska igra,
- Prepričavanje pročitano
- Likovne ili dramske
- Razgovor, crtanje, oblikovanje tijesta, provlačenje vezice, dramske igre
- Razgovor o temi, likovne aktivnosti
- Razgovor o pročitano, pouka priče
- Dramska igra
- Likovne aktivnosti
- Simbolička igra
- Odlazak na odmor, igra na dvorištu ili neka likovna aktivnost
- Izrada likova iz priče, dramske aktivnosti, prepričavanje priče prema sjećanju ili slikama iz teksta, kreativno čitanje - stvaranje vlastite priče na istu temu, stvaranje nastavka priče s dodavanjem različitih elemenata priče, smišljanje drugačijeg završetka priče
- Razgovor o priči; doživljaj priče prenesen u likovni rad.
- Uglavnom slijede likovne aktivnosti, dramske aktivnosti, aktivnosti prepričavanja radnje, izražavanja osobnih misli i osjećaja koje djeca povezuju sa samom tematikom slikovnice.
- Razgovor o vlastitim iskustvima, razgovor o slikovnici, likovno izražavanje, glazbeno izražavanje
- Razgovor o pročitano, potom kreativne aktivnosti

- Razgovor o pročitanom, a daljnje aktivnosti su povezane s nadograđivanjem znanja kroz različita razvojna područja.
- Likovne i dramske aktivnosti
- Razgovor, dramatizacija, likovne aktivnosti
- Dramska igra, slikanje
- Crtanje
- Razgovor, likovno izražavanje, tjelesna aktivnost
- Pjevanje, dramatizacija uz lutke na štapu
- Usmeno ponavljanje slikovnice, postavljanje pitanja vezanih uz slikovnice
- Dramske i likovne
- Razgovor, likovne aktivnosti - umjetničko dramske...
- Likovne, dramske, istraživačke aktivnosti...
- Igra uloga, crtanje, izrada lutaka
- Likovne, glazbene
- Likovne aktivnosti, dramatizacija
- Likovne i aktivnosti s kretanjem

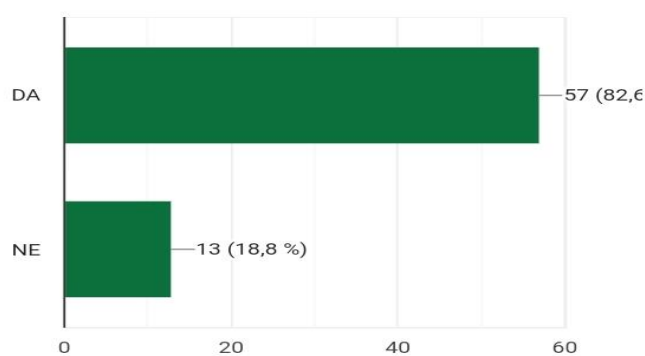
- ✓ Većina odgojiteljica, njih šezdeset i osam (98,6 %) potvrdno odgovara na pitanje traže li samoinicijativno djeca da im se čitaju slikovnice.

- ✓ Je li slikovnica potakla djecu na likovno stvaralaštvo, utvrđeni su uglavnom pozitivni odgovori.

- ✓ Je li vas interes djece za određenom slikovnicom ikada odveo u razvoj novog projekta skupine, pedeset i sedam (82,6 %) odgojiteljica odgovaraju potvrdno.

Iz navedenog anketnog istraživanja, vidljivo je da slikovnica živi u svakoj odgojno – obrazovnoj skupini, u većoj ili manjoj mjeri. Mnogi sudionici su naveli da slikovnica pozitivno utječe na razvoj kreativnosti kod djece, te ih potiče na samoinicijativne likovne aktivnosti. Isto tako se može zaključiti iz dostupnih podataka, potreba za povećanjem svijesti o tome koliko je široka mogućnost upotrebe slikovnice i načina rada sa istom, kako bi kod djece poticali ne samo govorne vještine, koje su vrlo zastupljene u odgovorima, već i ostale vještine koje nisu manje važne, a jedna od njih je likovno stvaralaštvo. Kroz likovne aktivnosti (rezanje škarama, lijepljenje, držanje kista, olovke, bojice...) djeca razvijaju finu motoriku, kreativno i kritičko mišljenje, a znanstveno dokazano je kako je razvijena fina motorika preduvjet razvoju govora. Zanimljiv je podatak koji govori da je kod većine odgojiteljica, duljina koncentracije djece tijekom čitanja slikovnice do petnaest minuta, dok potom najučestaliji odgovor na pitanje na koji način je slikovnica utjecala na odgojno – obrazovnu skupinu, je „na razvoj koncentracije“. Dolazim do zaključka da je ili početna koncentracija djece vrlo niska, ili su načini upotrebe slikovnice i njenog predstavljanja djeci, u praksi vrlo loši. Ovakva konstatacija ponovno dovodi do zaključka o potrebi za podizanjem svijesti načinu i učestalosti upotrebe slikovnice.

7. ZAKLJUČAK

Možemo zaključiti da slikovnica pripada djetinjstvu. Ona vrlo rano ulazi u djetetov život pa stoga njezini stvaratelji (autori i pedagozi, likovni i tehnički urednici) trebaju u nju utkati najbolji dio svoga stvaralaštva, svoj najiskusniji i najprovjereniji rad. Kvalitetnu, dobru slikovnicu roditelji i odgajatelji mogu koristiti u različitim igrovnim aktivnostima s djecom. Djeci su najbliže i svojstvene simboličke igre pa putem slikovnica, tj. priča sadržanih u njima, djeca prepoznaju svakodnevne, životne situacije, ali i otkrivaju svijet mašte. Igrajući uloge s kojima se susreću u slikovnicama, ona bolje razumiju sebe i svijet oko sebe. Kad govorimo o igri, dobro je spomenuti dramsku igru ili improvizaciju pri kojoj se djeci na korištenje mogu ponuditi i scenske lutke (koje mogu i sama izraditi) uz pomoć kojih će prikazati dramsku igru ili improvizirati. U provođenju likovnih aktivnosti s djecom nema mjesta pravilima, zakonitostima i kritici jer su oni momentalni zagušivači kreativnosti, slobode, samopouzdanja i radoznalosti. Još jednom je kroz provedeno istraživanje dokazano da kvalitetu ilustracije određuje odnos između sadržaja forme te likovni izraz ilustratora. Kada su u pitanju dječje ilustracije, preporučljivo je da budu ilustrativne, da obogaćuju doživljaj priče te potiču imaginaciju. Djeca nisu u stanju uočiti sve elemente, ali osjećaj za boju im je urođen, boja ih privlači, svojim skladom i intenzitetom. Uočeno je da su ilustracije svijetlih i primarnih boja efektivnije kod djece mlađe predškolske dobi. Količina ilustracija u slikovnicama ovisi o dobi djece kojoj je namijenjena. S porastom dobi djeteta, količina ilustracija prisutnih u slikovnicama smanjuje se u korist teksta. Prikladnost i uporaba te razumijevanje ilustracija iz slikovnica ovisi o razvojnim mogućnostima djeteta koje ih promatra.

Citat P. Picassa: „Svako dijete je umjetnik, no problem je kako ostati umjetnikom nakon što dijete odraste. Kao dijete sam crtao kao Raphael, no kad sam odrastao trebao mi je cijeli život da ponovno počnem crtati kao dijete.“

LITERATURA

Knjige:

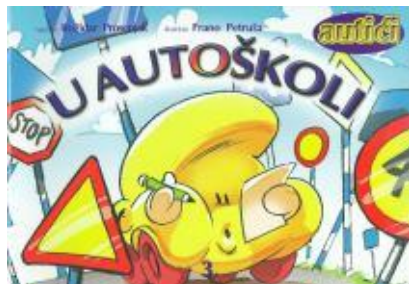
1. Balić Šimrak, A. i Narančić Kovač, S. (2011). *Likovni aspekti ilustracije u dječjim knjigama i slikovnicama. Dijete, vrtić, obitelj*, Vol.17, No.66, 10-12
2. Belamarić, D. (1986). *Dijete i oblik*. Zagreb: Školska knjiga.
3. Belamarić, D. (1987). *Dijete i oblik : likovni jezik predškolske djece : knjiga za odgajatelje, roditelje, pedagoge, psihologe, psihijatre*. Zagreb : Školska knjiga.
4. Bodulić, V. (1982). *Umjetnički i dječji crtež*. Zagreb: Školska knjiga
5. Cvetković Lay, J. i Sekulić Majurec, A. (2008). *Darovito je, što ću s njim? Priručnik za odgoj i obrazovanje darovite djece predškolske dobi*. Zagreb: Alinea.
6. Čudina Obradović, M.; Bilopavlović, T.; Ladika, Z.; Šušković Sipanović, R. (2001). *Dosadno mi je - što da radim : priručnik za razvijanje dječje kreativnosti*. Zagreb : Školska knjiga.
7. Grgurić, N. i Jakubin, M., (1996). *Vizualno-likovni odgoj i obrazovanje*. Zagreb: Educa.
8. Herceg Varljen, L., Rončević, A., Karlavaris, B., (2010). *Metodika likovne kulture djece predškolske dobi*. Prvo izdanje. Zagreb: Alfa d. d.
9. Javor, R. ur. (2000). *Kakva je knjiga slikovnica, Zbornik radova*. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba.
10. Narančić Kovač, S. (2015). *Jedna priča-dva pripovjedača*. Zagreb: ArTresor
11. Petrović - Sočo, B. (1997). *Dijete, odgajatelj i slikovnica : akcijsko istraživanje*. Zagreb: Alinea.
12. Pompe, N.(2014). *Dječja ilustracija*, Diplomski rad, Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu
13. Slunjski, E. (2014). *Kako djetetu pomoći da ... (p)ostane kreativno i da se izražava jezikom umjetnosti : priručnik za roditelje, odgajatelje i učitelje*. Drugo neizmijenjeno izdanje. Zagreb : Element.
14. Stevanović, M. (2001). *Predškolska pedagogija*. Druga knjiga. Tuzla: R & S
15. Zalar, D., Boštijančić, M., Scholsser, V. (2002). *Slikovnica i dijete, kritička i metodička bilježnica 1*, Zagreb: Golden Marketing

16. Zalar, D., Kovač-Prugovečki, S., Zalar, Z. (2009). *Slikovnica i dijete, kritička i metodička bilježnica 2*, Zagreb: Golden Marketing-Tehnička knjiga
17. Zaninović Tanay, L.J., Tanay, R. E. (2013). *Sretna djeca – dijete u različitosti izazova*. Zagreb: Učilište za likovno obrazovanje, kreativnost i dizajn – studio Tanay.

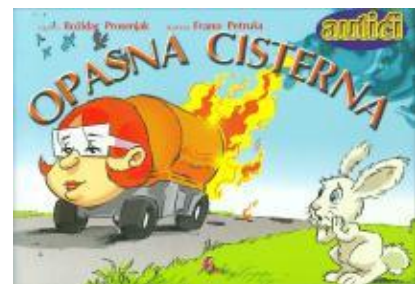
PRILOG 1.

Slikovnice korištene tijekom istraživanja:

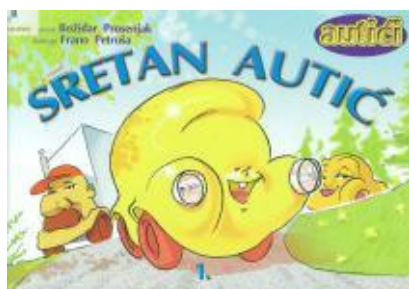
Serijal slikovnica Božidara Prosenjaka;

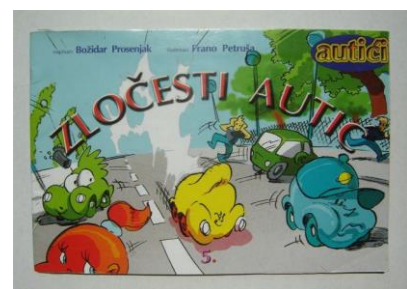
Slika 1. Slikovnica
“U autoškoli”

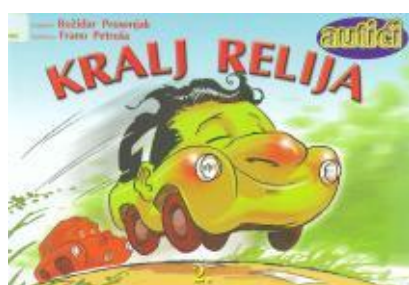
Slika 2. Slikovnica
“Opasna cisterna”

Slika 3. Slikovnica
“Sretan autić”

Slika 4. Slikovnica
“Zločesti autić”

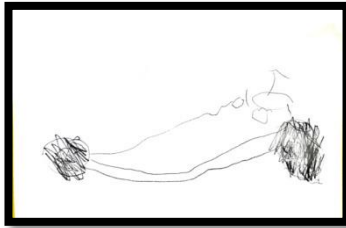
Slika 5. Slikovnica
“Kralj relija”

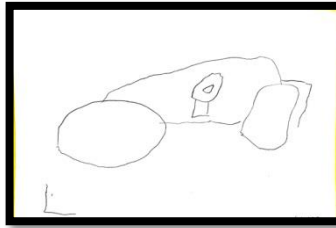
Slika 6. Slikovnica
“Ljubazni autić”

PRILOG 2.

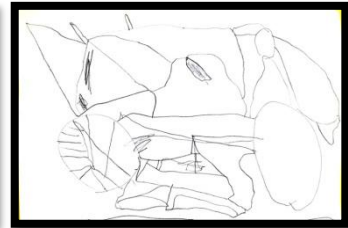
Dječji radovi nakon čitanja slikovnice, ne pokazujući djeci ilustracije.

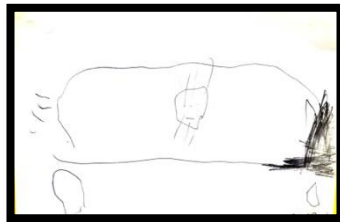
1.slika „Formula“

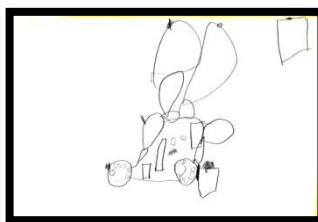
2.slika “Automobil”

3.slika “Vatrogasno vozilo”

4.slika “Automobil”

5.slika “Biciklo”

6.slika “Hitna pomoć”

PRILOG 3.

Dječji radovi nakon čitanja slikovnice, pokazujući djeci ilustracije.

Izjava o izvornosti diplomskog rada

Izjavljujem da je moj diplomski rad izvorni rezultat mojeg rada te da se u izradi istoga nisam koristio drugim izvorima osim onih koji su u njemu navedeni.

(vlastoručni potpis studenta)